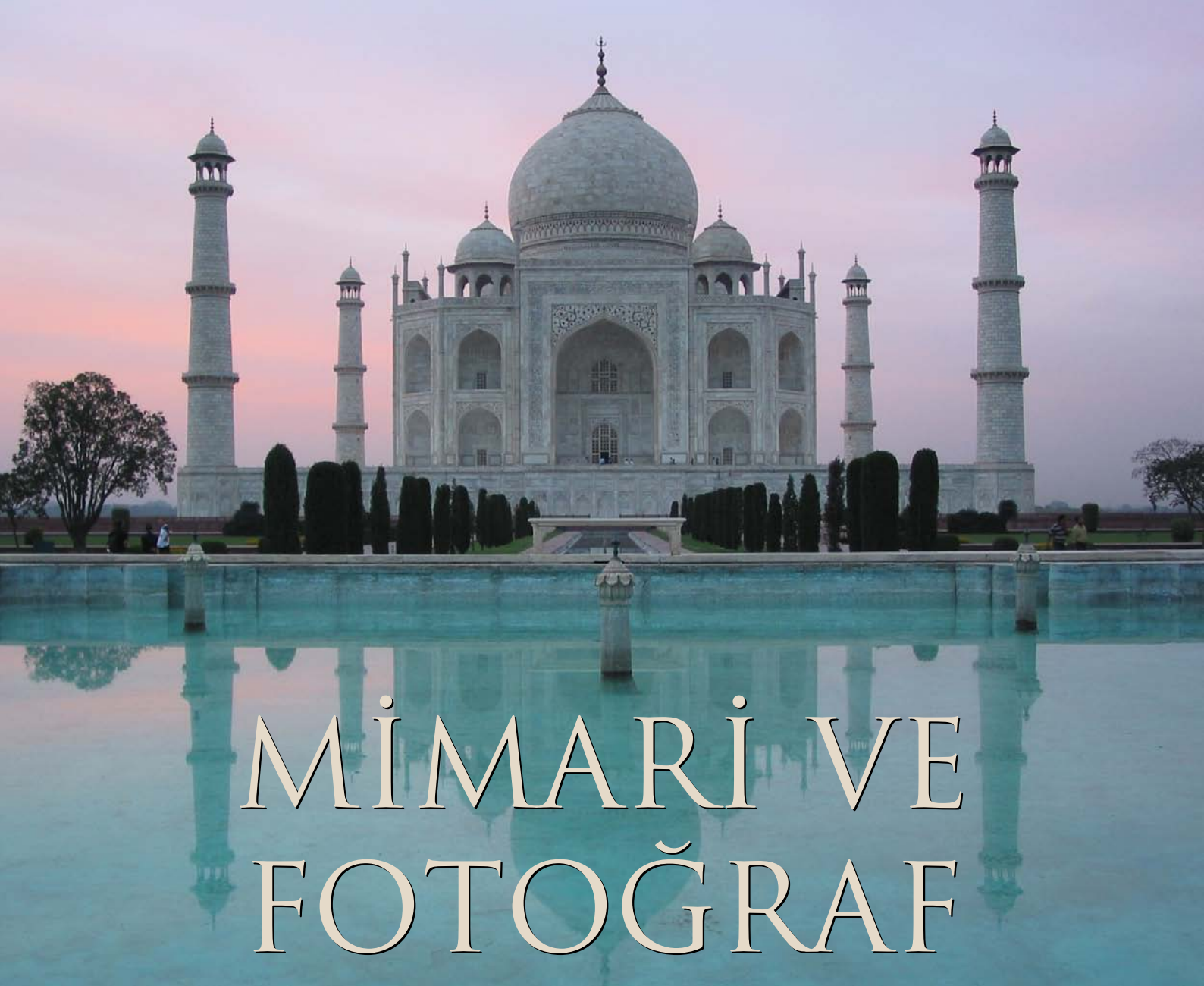




MİMARİ VE FOTOĞRAF

Yaşamın bir parçası olan mimari yapılar, bazen geçmiş bir yaşamı anlamanın aracı ya da bir kültürün simgesi olurlar; bazen olağanüstü beğeniyle ya da yerden yere vuran yergilerle karşılaşılır. Bazen tek katlı bir ev, bazen kocaman bir gökdelen ya da güzel bir cami, etkileyici bir katedral, antik bir kalıntı, saray, yalı, konak, villa vb biçimler alırlar. İnşa edildikleri dönemlerin sosyo-ekonomik koşullarının ve kültürel değerlerinin aktarıcısı olmayı beceren mimari, barındırdığı artistik özellikleriyle, estetik anlatımın da bir aracı. Doğal olarak mimari, fotoğrafın temel konularından biri.

Fotoğrafın diğer alanlarına kıyasla mimari fotoğraf, fotoğrafçısını daha dar sınırlar içinde çalışmaya ve yorum yapmaya zorlar. Nedeni oldukça basit: Çoğu mimari yapı, fotoğrafik bakımından "iyi" olabilecek çok az sayıda görüş açısına olanak verir. Aslında, fotoğraf çekerken yalnızca mimari yapıların değil, her türlü büyük ölçekli konu ya da nesnenin daha farklı görüntü veren seçeneklerini yaratmak olanaksızlaşabilir. Hatta yapay ışıklandırma sağlanmış olsa bile. Yine de mimari, fotoğrafçıların sık işlenen bir tema olmaktan kurtulamaz.

Mimari fotoğrafların büyük çoğunluğunu çevresinden bağımsız tek yapılar oluşturur. Mimarinin bu türünde rastlanan çok çeşitlilik, fotoğrafçı için çok malzeme olduğuna işaret eder. Başka bi-

nalarla ya da ağaçlarla çevrelenmiş bir yapının hoş giden bir mimari görüntüsünü elde etmek daha zor olabilir, ama bu tür yapılar da fotoğrafa konu olur.

Mimari fotoğrafın başarısında doğru bakış açısı, uygun objektif seçimi ve seçilen objekte göre binayla olan uzaklık belirleyici olur. Sayısız değişik bakış açısı aramak anlamına gelen "tatmin edici bir çekim noktası" bulmak, ilk aşama. Yani fotoğrafçı, binanın daha yüksek bir yerden ya da

komşu bir binanın balkonundan, en iyi görüldüğü durumu arayarak, binanın özelliklerini açığa çıkaracak ve fotoğrafa ilgiyi artıracak, en iyi görünümü elde etmeye çalışır. Ancak, salt iyi bir bakış açısı bulmuş olmak, iyi bir sonuç için yetmez. Binanın maruz kaldığı ışık koşulları, mimari fotoğrafı karmaşık yapan diğer bir etken. Binayı çevreleyen komşu binalar çok yakın ya da uzunsa, görüntülenecek olanın üzerine düşürdükleri gölgeler çekimi güçleştirirler. Bu yüzden fotoğrafçı, çekim



yapmadan önce iyi bir bakış açısı aramanın yanı sıra, binanın değişen ışık ve hava koşullarıyla nasıl aydınlandığını; yani doğru ışığı, doğru bakış açısını, doğru zamanı yakalamak için, binanın değişen koşullarla nasıl bir değişim gösterdiğini, uzun uzun inceler. Sabah ya da akşamüstü güneşi, yüksek bir binanın bir cephesini eşit bir şekilde aydınlatıyorsa, bu şansı kaçırmaz. Binanın ön cephesinde bulunan sütun vb. süslemelerin rölyef etkisini açığa çıkarmak için, yandan eğimli gelen ışık koşullarını bekler. Dış cephesi cam ya da aynalı cam kaplı binalardan, binanın yansıtıcı yüzeyinin gölgede olduğu zamanlarda oluşan yansımalar oldukça ilginç görünümler oluşturur. Yarı bulutlu, sisli ya da puslu günlerdeki eşit dağılımlı yaygın ışık, yansıtıcı yüzeyleri olmayan binaların görüntülenmesi için daha uygun. Böyle bir hava koşulunda, kontrast azalırken ayrıntılar açığa çıkar. Yüksek gökdelenlerin gökyüzüyle aşırı kontrast oluşturmaya neden olan çok parlak, güneşli bir günün ışık koşullarıyla, dışarıda yapılan mimari fotoğraf çekimleri için öğle saatinde gün ışığının yarattığı ışık koşulları, sonuçları olumsuz etkiler.

Mimari fotoğrafta görüntü düzenleme ayrı bir özen gerektirir. Bir binanın kareyi tümüyle doldurması en yaygın yaklaşım. Bu yaklaşımın dışında görünüşü ilginç hale getirecek, değişik denemeler de yapılabilir. Mimari fotoğraflarda çizgiler ve simetri baskın olur. Mimari yapının dekofatif ve yapısal ayrıntıların çok olduğu yerlerde, yakın plan çekimler yapılabilir. Ayrıca, S/B filmle kullanılacak sarı, turuncu ve kırmızı filtreler, açık bir gökyüzünün biraz daha koyulaşmasına yardımcı olarak, siyah/beyaz kontrastlığını düşürürler. Renkli filmle birlikte kullanılacak bir kutuplayıcı filtre benzer bir etki yaratır; ek olarak, çağdaş şehir mimari anlayışında sık kullanılan camlarda oluşan, istenmeyen yansımaların giderilmesinde de kullanılır.

Doğrusallık Sorunu

Mimari fotoğrafta, geniş açıyla ya da uzaktan teleobjektifle yapılan çekimlerin ana sorunu, fotoğrafta doğruların bozulması biçiminde karşımıza çıkar; birbirine yaklaşan doğruları düzeltmekse, bu fotoğraf alanının önemli bir teknik uygulaması. Çekim sırasında, makinenin aşağı ya da yukarı yönde her türlü hareketi, görüntüdeki doğruların eğrilerek, bir noktada birleşmesine, birleşiyormuş gibi görünmesine ya da bir yönde kaymasına ne-



den olur. Ancak iki boyutta, bu durum göze pek olağandışı görünmez. Bir binanın doğrusal tüm değerlerinin, her zaman paralel görünmesi gerektiğine ilişkin bir estetik kural yok; ama aynı binanın doğruları bozulmamış bir fotoğrafı, estetik değer taşımayan bozulmaları içerenden daha iyi izlenim bırakır. Bazen de çok geniş açıyla çekilmiş bir fotoğraftaki doğruların abartılı biçimde bir noktada buluşması, plânlı estetik bir seçim etkisi bırakırken, daha az eğilmiş doğrular çekim hatası izlenimi bırakır. Uzaktan, tele objektifle yapılan bir çekimde, makinenin aşağı yukarı yönde hareketiyle oluşan doğru bozulmaları da, itibar görmez.

Doğrulara ilişkin bu sorunu aşmanın bir kaç yöntemi var. Çevre koşulları olanak veriyorsa en basit yöntem, makineyi binanın yarı yüksekliğinde ki bir yere yerleştirdikten sonra, binanın tepesini

de içine alacak biçimde yatay bir kareleme yaparak çekim yapmak. Komşu bir binanın balkonu ya da penceresi böyle bir yöntemin uygulanmasını sağlayabilir. Doğrulardaki bozulmayı düzeltmenin geleneksel yolu, ya objektifi ya da filmi geriye kaydırmak. Bunun için, bozulmaları giderici, büyük format bir makine ya da 35 mm SLR'lar için bozulmaları giderici kayan objektif kullanmak yeterli. Her iki durumda da makine, yatay konuma ayarlanır. Kare içindeki görüntüde, doğrular düzelmeye kadar objektif kaydırılır. Büyük format makine kullanıldığında, film, üst kısımdan aşağı, geriye doğru kaydırılır. Her iki durumda da aynı sonuç elde edilir. Aynı kural, agrandizörde, normal geniş açı bir objektif kullanarak, baskı sırasında da uygulanabilir. Bozulmaların derecesine göre, hem baskı kağıdını hem de negatif, baskı sırasında aşağı yukarı kaydırmak gerekir.





©Artcamera



©Artcamera

İç Mekânda

İç mekânlar, ışık koşulları yüzünden ve uygun bir bakış açısı bulmak yönünden, dış ortamlara göre daha zor ve kısıtlayıcı olurlar. İç mekânın, çıplak gözle görünüşüyle fotoğraftaki görünüşü arasında belirgin farklar olabilir. Işığın az olduğu bir yerde, gözün kolayca algıladığı bir ayrıntıyı film yüzeyi göremeyebilir. Bu bilgiyle, çekimden önce ortamda, göz gezdirmek yerine çevreyi anlayarak bakmak gerekir. Başka bir deyişle, iç mekânın ışık koşullarını değerlendirmek özel bir dikkat ister. İç mekânlardaki ışık düzeyi, bazı filmler için yetersiz olabilir; bu da, yüksek kontrast oluşturur. Çoğu iç mekân, pencere ya da kapıdan gelen ve farklı mevsimlerde, farklı hava koşullarında, gün boyunca değişen doğal ışıkla aydınlanır. İç mekânlarda gün ışığıyla ya da salt yapay aydınlatmayla çekim yapılabilir; ancak her iki durumda da, kontrast yüksek olur. Makinenin çekim açısını değiştirmek ya da dereceli nötral filtre kullanmak, bu tür sorunların çözülmesini sağlayarak, kontrast dengesini bir ölçüde düzeltebilir. Kontrast dengesini düzeltmek için ek aydınlatma yapılıyorsa, derecesini özenle ayarlamak gerekir; aşırı aydınlanma iç mekânın atmosferik özelliklerine zarar verebilir.

İç mekân çekimlerinde, gün ışığıyla yapay aydınlatma birarada kullanılabilir, ama renk sıcaklığının nasıl değişeceğine dikkat etmek gerekir. Böyle bir durumda, renkli bir günışığı film tercih edilmişse, 30 magenta filtre kullanmak renk dengesini düzeltebilir. Renkli fotoğrafta az ışıklılık sorunlarından kaçınmak için, tungsten filmleri

kullanmak iyi bir seçim olur; 85B filtre, tungsten filmi günışığına dengeler. İç mekan çekimlerinde tripod kullanmak her zaman yarar sağlar; özellikle, kısıp diyaframlarda yapılan çekimlerde kullanılırsa, alan derinliğini artırıcı bir etki yapar.

Mimari fotoğraf, fotoğrafın diğer alanlarına göre daha az kişisel yorum yapma olanağı verir; doğal olarak, kişisel üslupların algılanabilirliğini azaltır. Bakış açısı ve ışıktaki belirli sınırlamalardan ayrı, mimarinin kendine özgü yaratıcı girdileri öylesine baskındır ki, görüntüye uygulanan yaklaşımı açığa vurmaz. Belirgin bir ustalık gerektiren mimari fotoğraf, yaratıcı olmaktan çok, tanımlayıcı olma özelliği taşır. Bu nedenle, çoğu profesyonel fotoğrafçının, mimari fotoğrafların üstesinden gelirken, büyük format makine ve film kullanması sürpriz sayılmaz. Ama 35 mm SLR'la yapılan harika işler, profesyonelleri bile şaşırtabilir.

Serpil Yıldız

Kaynaklar
Freeman, M.; The Encyclopedia of Practical Photography, Tiger Books International, 1992
Hedgecoe, J.; The Photographers Handbook, Ebury Press, London, 1992
<http://www.ephotozine.com/techniques/viewtechnique.cfm?recid=235>



©Artcamera

Bazı Öneriler

Objektif değiştirme olanağı, farklı açılarda çalışabilmeyi kolaylaştırır. Çekilecek görüntünün, düşük ışık koşullarında iyi sonuç vereceğini düşünüyorsanız, hızlı filmler kullanın. Öte yandan yavaş filmlerin ince tanecik özelliklerinden yararlanmak için, daha uzun örtücü hızı süreleri ve açık diyaframlar kullanabilirsiniz.

Çevrelerinden soyutlanmış mimari unsurlar kendilerine özgü, farklı bir anlam kazanırlar. Kapılar, pencereler, desenler, biçimler ve renk etkileşimleri detay konusu olabilirler. Bu tür çekimler için tele objektifler uygun; ancak 50 mm standart objektifle de ya da 35 mm bir geniş açıyla nesneye yaklaşarak, farklı bir açıdan bakma olanağı yaratmak olası. Kapı kolları ve tokmakları gibi ayrıntılar söz konusu olduğunda 80-135 mm arasındaki orta uzunluktaki objektifler tercih edilmeli. Nesnenin gölgede kalması halinde, ışık düzeyine bağlı olarak, 200 - 400 ISO arası hızdaki filmlere gerek duyabilirsiniz.

Basit bir iç mekânda, çekimin özellikleri mekânın aydınlanma biçimi ve aydınlanma türüyle değişebilir. Kapı ve pencereler oda büyüklüğüne oranla daha küçük kalıyorsa, içeri giren ışık huzme şeklini alır ve yüksek kontrast yaratır. Çekim yapılacak iç me-

kânda ışık ölçümü ışıkla aydınlanan parlak noktalardan yapılırsa, gölgeli alanlar tamamen kararır ve ortama dramatik ve gizemli bir atmosfer etkisi yapar. Bu, aynı zamanda bir sadeleştirme yöntemi olarak da kullanılabilir. İç mekânları pencere ya da kapıdan giren ışıkla çekerken ISO 400 gibi, orta hızlı bir film kullanılması uygun olur. Karmaşık iç mekânların görüntülenmesinde ayrıntıları açığa çıkarmak ve kontrastı azaltmak için makineden ayrı bir flaş, ya da ek yapay aydınlatmalar ya da yansıtıcılar kullanılabilir.



©Artcamera

Karışık aydınlanmadan yararlanarak renkli çekim yapılıyorsa, sonuç görüntüdeki renk sıçramalarına da hazırlıklı olmak gerekir. Büyük iç mekânları tümüyle aydınlatmak genellikle zor olur. Çekim esnasında karanlıkta flaş kullanarak çalışmak, bu zorluğun aşılmasını sağlar: makine tripod üzerine sabitlenir ve örtücü açık kalacak biçimde kilitletir. Fotoğrafçı, elinde taşıdığı flaşla, aydınlanmasını istediği bölümlere hızlı biçimde flaş çakar. Görüntü, bu çakmalarda oluşan ışık yansımalarıyla kaydedilir. Flaşın patladığı anlarda fotoğrafçı, kendini ve flaş donanımını makinenin görüş açısından saklamalı. Büyük ölçekli iç mekânlarda dikkate alınması gereken yeni unsurlar, konuda seçici olmak, ortamdaki hangi nesnelerin fotoğraf konusuna gireceğine karar vermek ve uygun objektifi seçmektir. Bu tür mekânlar için en uygun objektifler 24 - 35 mm geniş açılı olanlardır.

Mekânları insansız yakalamak ve görüntülemek, nadiren gerçekleşir. Yine de, insanın varlığı mekâna ya da ortama, sıcaklık ve amaç katarken, mekân o insana, bir kimlik ve içerik kazandırır. Bu tür mekânlarda makine konumundan, değişik objektiflerden ve diyafram açıklıklarından yararlanarak, görüntüde yer alan unsurlar arasında doğru bir denge sağlamak önemli; bu sayede, insana dair bir şeyler anlatan, hem de o insan aracılığıyla ortam hakkında, izleyiciye bilgi veren türde fotoğraflar çekilebilir.